Colocviu Strategic

UNIVERSITATEA NAŢIONALĂ DE APĂRARE
Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate

Nr. 4 (XXXV)
Mai 2005

APĂRAREA ŞI SECURITATEA NAŢIONALĂ ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII ROMÂNIEI ÎN NATO ŞI ADERĂRII LA UNIUNEA EUROPEANĂ

CONCLUZII

- Conceptele şi teoriile referitoare la apărarea naţională, apărarea colectivă, securitatea naţională şi internaţională necesită abordări mai flexibile, în raport de noile evoluţii ale mediului de securitate, ale pericolelor, ameninţărilor şi vulnerabilităţilor actuale şi viitoare.

- Securitatea este o componentă intrinsecă a dezvoltării durabile şi ea trebuie înţeleasă în determinările ei interdisciplinare, dinamice şi complexe (economice, politice, sociale, culturale, informaţionale şi militare).

- România, printr-un efort susţinut şi o înţelegere pe măsură a noii configuraţii europene şi euroatlantice a mediului de securitate, devine din ce în ce mai mult o ţară-cheie în context european, în spaţiul regional al Mării Negre, pe unul din tronsoanele cele mai importante ale unui spaţiu generator de securitate.

1. Concept şi realitate

S-au formulat, de-a lungul timpurilor, numeroase şi consistente opinii în legătură cu cercetarea ştiinţifică în domeniul apărării şi securităţii naţionale şi cu perspectivele acesteia, în condiţiile în care România este membru al Alianţei Nord-Atlantice şi se află în plin proces de integrare în Uniunea Europeană.

Există, totuşi, un ful de concepte dinamice, aflate ele însele într-un proces de aşezare şi reaşezare în noile coordonate determinate de transformările petrecute sau în curs de desfăşurare, atât în ceea ce priveşte mediul de securitate internaţional, cât şi în sistemele teoretice în care se modelează şi remodelează acest mediu. Persistă încă, datorită numeroaselor adaptări, readaptări, schimbări şi transformări în planul teoriei şi practicii, o anumită stare confuzională în special în domeniu conceptual. În Constituţie, acolo unde scria *siguranţă naţională*, a apărut *securitate naţională*. Securitatea naţională nu este totuna cu siguranţa naţională, aceste domenii nu sunt, totuşi, separate, dar nici nu se confundă. Siguranţa face parte din securitate şi nu invers. De asemenea, *apărarea naţională* şi *ordinea publică*, definite într-un anumit fel, capătă noi valenţe şi noi roluri în cadrul recentului Program de guvernare, unde se alocă un capitol întreg – Capitolul 27 – politicii de securitate. Avem, însă, în Parlamentul României, comisii de apărare, ordine publică şi siguranţă naţională. Se operează încă – şi nu doar metaforic sau conjunctural – cu noţiuni ca: legea apărării, legea planificării apărării, carta albă a apărării, carta albă a guvernului, carta albă a securităţii naţionale. Programul de guvernare, la capitolul 27, se referă la politica de securitate, dar, în conţinut, începe cu *apărarea naţională*. Şi încă ceva: cum ar fi mai bine să spunem? *strategie de securitate naţională* sau s*trategie a securităţii naţionale*? ***(Colonel (r) dr. Constantin Moştoflei, directorul Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate din cadrul Universităţii Naţionale de Apărare)***

Conceptul de strategie naţională de securitate ar fi, poate, mai potrivit. Esenţial este că starea de securitate de care avem nevoie se obţine în urma asumării, gestionării şi soluţionării a cel puţin trei mari categorii de riscuri pe plan mondial la adresa securităţii: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă şi guvernele incapabile să conducă ţările respective, să asigure dezvoltarea economică-socială, pacea, securitatea şi siguranţa acestora. Proliferarea armelor de distrugere în masă şi a mijloacelor chimice, biologice, radiologice şi nucleare (CBRN) reprezintă un risc major, întrucât acesta este prezent în aproape toate pericolele şi formele de ameninţare, mai ales în cele de tip terorist. Aceste probleme se află pe agenda tuturor forţelor şi guvernelor democrate, iar rezolvarea lor implică reflecţii temeinice şi măsuri corespunzătoare. În acest sens, la Şcoala de Aplicaţie NBC, au fost luate toate măsurile pentru a se pregăti, în

condiţii moderne, corespunzătoare cerinţelor NATO, forţele româneşti participante în teatrele de operaţii, astfel încât acestea să facă oricând faţă unor asemenea ameninţări. Aceste ameninţări, în teatre, există şi acum. Există date potrivit cărora, pe viitor, acestea se vor amplifica. Mai mult, riscurile NBC sau, mai pe larg, CBRN, fac obiectul unor studii aprofundate, atât pe plan naţional, cât şi în cadrul Alianţei. ***(General de brigadă dr. Nicolae Popescu, comandantul Şcolii de Aplicaţie NBC Câmpulung Muscel)***.

Nici o ţară din lume, nici chiar Statele Unite ale Americii, nu-şi poate asigura, azi, securitatea singură. Armamentele au atins cote fără precedent – şi se dezvoltă în continuare, în ritm foarte rapid –, sistemele de arme ultraperformante, deşi aparţin armatelor unor state, îndeosebi Statelor Unite ale Americii, dar şi Federaţiei Ruse, Chinei, ţărilor Uniunii Europene, Israelului etc., au un impact global, în general, incalculabil şi chiar imprevizibil. Ele s-au extins în spaţiul ciberinformaţional, în cosmos şi în cel al influenţării comportamentului uman. Există arme nucleare de toate tipurile, de la cele miniaturizate, la cele cosmice, arme bazate pe laseri, pe amplificarea undelor, pe efecte mediatice, psihologice sau geofizice. Într-un astfel de context, nimeni nu mai poate fi sigur. Apărarea – care avea cândva obiective foarte precise – se transformă într-o componentă a securităţii internaţionale, se apropie din ce în ce mai mult de acest concept, uneori, chiar se contopeşte cu el. Omul, în societatea epistemologică, devine dependent de informaţie, deci de reţelele Internet şi Intranet, de calculator şi de cadrul general în care se construieşte şi se asigură propria-i securitate.

De apărare vorbim atunci când avem de a face cu un vector clar, cu adresă precisă, îndreptat împotriva unei naţiuni, a unei alianţe, a unei coaliţii etc. Apărarea este deci orientată, are un obiectiv foarte precis, pe când securitatea are un caracter general.

2. Securitatea, ca dezvoltare durabilă

Securitatea nu este un concept în sine. Ea nu se realizează pe un loc gol, oriunde şi oricând. Ea nu este doar o stare, aş cum se susţine adesea. Securitatea trebuie înţeleasă ca o dimensiune intrinsecă unui sistem, ca o construcţie necesară, ca o funcţie a sistemului. Nimic nu poate exista pe lumea aceasta fără securitate.

Poate cea mai potrivită definiţie dată securităţii naţionale ar fi aceea ca structură integrată conceptului european de dezvoltare durabilă. Dezvoltarea durabilă este o garanţie a stabilităţii şi securităţii ţărilor, zonelor, regiunilor, continentului european şi întregii planete. Nu poate exista securitate fără dezvoltare. Iar dezvoltarea, fără durabilitate, nu este decât construcţie efemeră, vulnerabilă şi, deci, perisabilă. În condiţiile de azi şi în viitor, dezvoltarea durabilă, care este un concept interdisciplinar, presupune cel puţin trei elemente: programe economice, programe şi măsuri de protecţie a mediului şi securitate. Toate trei sunt interdependente. Programele economice nu pot fi viabile decât în cadrul unui concept de protecţie a mediului natural şi într-un sistem de securitate economică, politică, socială, informaţională, ecologică şi militară. Academia Română a acceptat acest concept şi deja s-au propus unele programe de dezvoltare durabilă, cum este cel al zonei Câmpulung. Dezvoltarea durabilă nu se realizează de la general la particular, ci de la parte la entitate, adică de la microsistem la macrosistem Programele de dezvoltare durabilă trebuie să înceapă cu unitatea de bază, care este localitatea. Totalitatea acestor programe pot defini, prin sinteză, un program naţional de dezvoltare durabilă. Nu poate fi alcătuit, în termeni realişti, un program naţional de dezvoltare durabilă fără a se avea în vedere realitatea concretă, adică programele de dezvoltare centrate pe entitatea de bază a spaţiului românesc – localitatea –, mai exact, comuna şi oraşul. Dimensiunea militară a dezvoltării durabile, în termeni de apărare şi securitate, este foarte importantă, este necesară, dar ea nu devine realistă, în condiţiile date, decât dacă se integrează acestui concept. Cu alte cuvinte, problematica securităţii naţionale trebuie privită în dimensiunea ei integrată şi integrală. De aceea, o bună colaborare între instituţiile de cercetare specializate din Academia Română şi cele din cadrul Ministerului Apărării Naţionale şi al celorlalte componente ale sistemului naţional de apărare ar fi foarte bine venită. ***(Prof. univ. dr. Constantin Ciotei, Facultatea de Contabilitate şi Finanţe, Universitatea „Spiru Haret“)***

Ideile cuprinse în această publicaţie reflectă puncte de vedere şi opinii exprimate în cadrul mesei rotunde cu tema „Apărarea şi securitatea naţională în contextul integrării României în NATO şi aderării la Uniunea Europeană“, organizată de Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate şi Şcoala de Aplicaţie NBC, la 12 mai 2005, în garnizoana Câmpulung, la care au participat ofiţeri din garnizoană, profesori univeritari, oameni de cultură, reprezentanţi ai administraţiei locale, ai societăţii civile şi ai celorlalte componente ale sistemului naţional de apărare din Câmpulung şi Piteşti.

3. România - beneficiar şi furnizor de securitate

S-a întâmplat, în trecut, să importăm forme care nu au corespuns fondului nostru. Mereu ne-am temut de o astfel de perspectivă. Viaţa şi realitatea nu au confirmat însă totdeauna aceste temeri. Aducerea lui Carol I în ţară a reprezentat o soluţie viabilă pentru acele vremuri. Susţinem că noi trebuie să ne dezvoltăm, pornind de la tradiţii. Desigur, tradiţiile îşi au rolul lor, prin sistemele de valori, la stabilitatea şi forţa unui popor. Dar ele nu pot rezolva totul într-o lume interdependentă. Uneori interdependenţa creează convulsii şi chiar nelinişti. Dar, spre exemplu, marile spaime pe care le-a avut agricultura poloneză odată cu integrarea Poloniei în Uniunea Europeană nu s-au adeverit. Mai mult, încrederea în avantajele integrării în Uniunea Europeană au crescut. Şi este normal să fie aşa, de vreme ce unitatea continentului european este, la ora actuală, singura care ar putea asigura, întregului continent şi fiecărei ţări în parte, o securitate economică viabilă şi pe termen lung. În procesul globalizării, pentru a nu dispărea, trebuie să fi foarte puternic. Or, la o astfel de amploare, numai o entitate europeană poate fi competitivă. Integrarea noastră în Uniunea Europeană ar putea aduce, în următorii cinci ani, unele probleme de creştere a preţurilor şi chiar de înrăutăţire a nivelului vieţii. Avantajele următoare vor fi însă uriaşe. Abia atunci vom putea fi cu adevărat puternici. În momentul de faţă, ne asemănăm foarte mult cu unele ţări din America Latină. Noi aveam însă avantajul de a fi europeni şi de a beneficia de forţa stimulatoare a Europei de la care avem foarte multe de învăţat. Această învăţătură face parte nemijlocită din noul sistem de securitate economică, politică, socială, intelectuală, profesională şi militară care se construieşte peste tot, în Europa şi în lume. ***(Ing. Vasile Samson, S.C. ARO S.A.)***

Uniunea Europeană şi dimensiunea euroatlantică sunt foarte importante pentru noi. Dar forţa integratoare vine din interior. Aici, în acest spaţiu de o mare frumuseţe etnică, s-a realizat un studiu foarte interesant intitulat „Trăsăturile psihice ale musceleanului“. Rezultatele sunt impresionante. Răspunsurile la chestionare şi studierea comportamentului oamenilor din zonă contrazic cumva studiile din secolul trecut lui Drăghicescu şi ale lui Rădulescu-Motru privind calităţile poporului român. Se degajă din recentul studiu un optimism viguros, încredere, statornicie, hărnicie, altruism, bunătate şi nu hoţie, oportunism, mercantilism, voinţă anemică, neputinţă, egoism etc. Trebuie să avem încredere în forţa noastră, în demnitatea noastră, în capacitatea noastră reală de a depăşi – desigur, nu singuri, ci împreună cu toţi ceilalţi europeni – momentele grele, de a integra valorile noastre în sistemul valorilor continentale. ***(Prof. univ. dr. Constantin Ciotei)***

Suntem un popor cu calităţi deosebite, altfel nu am fi rezistat atâta vreme aici, în acest spaţiu de confruntare între marile imperii ale tuturor timpurilor. Este timpul să ni se recunoască marea noastră contribuţie la construcţia europeană a treptei de civilizaţie pe care ne aflăm şi de care, datorită vremurilor şi vremurilor, nu am beneficiat întotdeauna. Integrarea noastră în Uniunea Europeană va fi un factor de putere şi de valoare, atât pentru noi, cât şi pentru celelalte ţări din Europa. România nu este o ţară de la marginea lumii, ci din miezul ei cel mai fierbinte. Poate că vremurile n-au fost prea darnice cu noi. Tot ce avem s-a durat cu trudă, cu mult sânge, dar şi prin înţelegere europeană. N-am fost nicicând deoparte. Totdeauna ne-am aflat în miezul fierbinte al situaţiilor-limită europene şi am plătit din greu tot ce avem. Ultimul (dar nu şi singurul) preţ pe care-l vom plăti va fi beneficiul integrării europene. Care va însemna, pentru noi, înainte de toate, forţă şi securitate economică, politică, socială şi militară.

Uniunea Europeană înseamnă un mare noroc pentru România. Noi, românii, avem calităţi remarcabile, probate de-a lungul istoriei şi concretizate în statornicia noastră, în puterea noastră de resurecţie şi chiar în suferinţa noastră aproape continuă. Românii specialişti fac minuni în afară, dar nu şi în România. Ne lipseşte acel „ceva“ care să ne asigure locul pe care îl merităm. Europa este unica şi singura care ne poate da şi garanta acest „ceva“. Suntem, în general, oameni buni, dar împreună cu Europa întreagă, vom fi şi mai buni. Una dintre ameninţările majore (desigur, nu prin voinţă antinaţională, ci prin vulnerabilităţile create sau facilitate) la adresa securităţii naţionale o reprezintă proasta guvernare. Este vorba de aproape toate guvernările româneşti, dar mai ales de cele din 1990 încoace, pentru că acestea ne interesează acum.Această proastă guvernare a creat disfuncţiuni structurale, corupţie, injustiţie, nesiguranţă socială, instituţională şi individuală etc. Uniunea Europeană ne impune şi ne ajută să punem lucrurile la punct. Iar noi ajutăm Uniunea Europeană să facă încă un pas important spre atât de mult visata şi atât de necesara unitate a continentului. ***(Gheorghe Banzea, economist, consilier judeţean)***

În aceste zile, săptămâni şi luni se dezbate şi se supune referendumului Constituţia Europeană. Se înaintează greu, dar sigur. Europenii sunt foarte atenţi

la ceea ce fac, iar ceea ce fac este temeinic şi durabil. Există deosebiri de păreri, dar nu se pune la îndoială efortul pentru realizarea unităţii depline a continentului. Raportul de ţară pentru România prezentat de Pierre Moscovici a arătat că şi românii cunosc drumul Europei şi sunt alături de europeni, chiar dacă mai sunt multe de făcut, mai ales în domeniul fiscal, în cel ecologic, în cel juridic, în cel al administraţiei şi în combaterea infracţionalităţii şi corupţiei. Dar sensul mişcării noastre şi al securităţii noastre este, fără nici o îndoială, cel europen şi euroatlantic. ***(General de brigadă dr. Nicolae Popescu)***

Apărarea naţională, apărarea colectivă şi securitatea, atât în plan european, cât şi euroatlantic se apropie foarte mult, sunt interdependente, dar se şi individualizează. Există diferenţieri clare între ele, iar o bună gestionare a situaţiei din teatre şi din lume cere o perfectă cunoaştere a semnificaţiei conceptelor şi teoriilor. Este foarte important ca fiecare concept să fie aşezat la locul lui, analizat şi înţeles în toate dimensiunile sale, întrucât, în actuala etapă de edificare a unei arhitecturi viabile de securitate naţională, internaţională şi globală, partea conceptuală şi de expertiză joacă un rol important. Cercetarea ştiinţifică are foarte multe de făcut. ***(Colonel (r) dr. Constantin Moştoflei).***

Dacă nici o ţară din lume nu se mai poate apăra singură, rezultă, în mod necesar, că apărarea capătă din ce în ce mai mult, o dimensiune colectivă, adică o dimensiune de alianţă şi de coaliţie. Aşa a fost mereu, dar, altădată, alianţele şi coaliţiile aveau alte raţiuni decât cele ale construcţiei unui mediu de securitate care să asigure gestionarea crizelor şi conflictelor şi controlul efectiv al războiului. Fără să dispară aceste dimensiuni, apărarea naţională devine dependentă de apărarea colectivă – şi nu doar prin intervalul de timp necesar intervenţiei colective, ci prin însăşi redimensionarea acestui concept. Nimeni n-a demonstrat vreodată că naţiunile vor dispărea şi, o dată cu ele, şi apărarea naţională. Practic, o lume fără naţiuni este puţin probabilă, dacă nu chiar imposibilă. Dar ne aflăm în epoca interdependenţei naţiunilor, a integrării naţiunilor în entităţi mai mari, în entităţi de entităţi sau în sisteme de sisteme, iar aici, în acest spaţiu, se reconstruieşte totul, fără a se renunţa la nimic din ceea ce a fost şi este durabil şi valoros.

Apărarea colectivă nu exclude apărarea naţională. Dar, integrarea noastră în NATO şi în UE presupune reconstrucţia acestor concepte, atât în plan juridic (redefinind starea de urgenţă şi starea de asediu, spre exemplu), cât şi în ceea ce priveşte transformarea sistemelor de conducere, a structurilor de forţe, flexibilitatea şi reamplasarea bazelor militare, participarea la misiuni, regulile de angajare, fixate de dreptul internaţional, standardele de operare etc. În epoca interdependenţelor şi cele două concepte de apărare devin interdependente. ***(Maior Virgil Ovidiu Pop, comandantul Batalionului 30 Vânători de Munte „Dragoslavele“)***

Experienţa noastră din teatrele de operaţii, din procesul de modernizare şi de transformare a instituţiei militare, dar şi numeroasele studii şi lucrări realizate şi publicate în ultimii ani relevă, mai muilt ca oricând, nevoia de dezbatere, de cunoaştere şi înţelegere a marilor procese care se produc azi în lume. Nu există militar român care să nu fie preocupat de sensul şi conţinutul conceptelor de apărare naţională, de apărare colectivă şi de securitate. Vulnerabilităţile cresc, ameninţările sunt numeroase. Dar nici un om nu este şi nu mai poate fi singur pe această planetă.

PROPUNERI

În vederea realizării unor studii şi lucrări de cercetare valoroase şi realiste privind apărarea şi securitatea în context naţional, european şi euroatlanitc, s-a făcut propunerea ca CSSAS să coopereze strâns cu compartimentele de cercetare ştiinţifică ale Academiei Române.

„Colocviu Strategic“ este o publicaţie a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate din cadrul Universităţii Naţionale de Apărare şi include rezumate ale temelor de cercetare ştiinţifică, conferinţelor, simpozioanelor, seminariilor, meselor rotunde, opinii şi puncte de vedere ale unor personalităţi de marcă din armată şi societate, din ţară şi străinătate, implicate în cercetarea ştiinţifică din domeniul apărării şi securităţii.

Publicaţie realizată cu sprijinul Editurii şi tipografiei Universităţii Naţionale de Apărare

Număr redactat de gl. bg. (r) dr. Gheorghe VĂDUVA

Supliment al revistei IMPACT STRATEGIC
ISBN: 1582-6511; B: 14109/799

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
din cadrul Universităţii Naţionale de Apărare
Şos. Panduri, nr. 68-72
Telefon: 410.52.20, Fax 410.03.64
e-mail: cssas@unap.ro
web: www.unap.ro